

ПРОБЛЕМИ ПОШУКУ ВАРИАНТІВ РЕФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ НА ТЛІ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

PROBLEMS OF FINDING OPTIONS FOR REFORMING INTERNATIONAL SECURITY AGAINST THE BACKDROP OF THE WAR IN UKRAINE

Тронько О.О., аспірант юридичного факультету

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Бережна К.В., д.ю.н., професор,

завідувач кафедри європейського та міжнародного права

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

У статті розглядається миротворча та медіаційна діяльність Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй (РБ ООН), як основного гаранта міжнародної безпеки та миру, наділеного найбільш широкими повноваженнями та засобами впливу на держав-порушниць міжнародного права та права людини під час конфліктів між його суб'єктами. Наводиться визначення понять міжнародна безпека, система міжнародної безпеки. Розглядається здатність вищезазначеного органу безпеки здійснювати міжнародний вплив на попередження, хід та вирішення збройних конфліктів як середньої так і найвищої інтенсивності. Приводиться ряд прикладів, що підтверджують факти неспроможності досягнень консенсусу між постійними членами РБ ООН під час спроб зупинення збройної агресії та воєнних протиріч у різні часи. Проаналізовано пропозиції дослідників щодо реформування РБ ООН, які охоплюють собою три ключові проблеми: забезпечення прозорості та відкритості методів роботи Ради Безпеки, зміна постійного складу та статусу членів, розширення повноважень непостійних членів РБ ООН, їх внески у миротворчу діяльність, стосовно фінансування та складу воєнізованих контингентів, застосування постійними членами РБ ООН права «вето» під час голосувань чи винесення пропозицій.

Окремої уваги надано дослідженню використання та зловживання постійними членами Ради Безпеки ООН права «вето» саме для створення механізмів гібридної війни, не спрямованих на припинення збройних протистоянь або агресії між воюючими сторонами, пов'язаних із задоволенням власних прихованих політичних інтересів, амбіцій та потреб.

Доведено, що від ініціатив, спрямованих на реформування РБ ООН сьогодні безумовно напрямку залежить подальше ефективне існування Організації Об'єднаних Націй, як основного органу підтримання та забезпечення миру в усьому світі, майбутнє усієї глобальної міжнародної системи безпеки та мирне співіснування держав на континентах. Вказується, що саме зловживання зазначеним вище правом постає фундаментом подальших ескалацій конфліктів, затягувань у збройній боротьбі та виявляється прямою причиною збільшення жертв серед мирного населення, що прямо підтверджується протягом тривалого та найкривавішого конфлікту – війни в Україні.

Ключові слова: міжнародна безпека, збройні конфлікти, війна в Україні, Організація Об'єднаних Націй, Рада Безпеки ООН, реформування, право «вето», постійний член РБ ООН.

The article examines the peacekeeping and mediation activities of the United Nations Security Council (UNSC) as the main guarantor of international security and peace, endowed with the broadest powers and means of influence on states violating international law and human rights during conflicts between its members. The author defines the concepts of international security and the international security system, and examines the ability of the aforementioned security body to exercise international influence on the prevention, course and resolution of armed conflicts of both medium and high intensity. The author provides a number of examples confirming the failure of the UN Security Council permanent members to reach consensus in their attempts to stop armed aggression and military conflicts at different times. The author analyzes researchers' proposals for reforming the UN Security Council, which cover three key issues: ensuring transparency and openness of the Security Council's working methods, changing the permanent composition and status of members, expanding the powers of non-permanent members of the UN Security Council, their contributions to peacekeeping, financing and composition of paramilitary contingents, and the use of the «veto» right by permanent members of the UN Security Council during voting or proposals.

Particular attention is paid to the study of the use and abuse of the veto power by permanent members of the UN Security Council precisely to create mechanisms of hybrid warfare that are not aimed at ending armed confrontations or aggression between the belligerents, but rather at satisfying their own hidden political interests, ambitions and needs.

It is proved that the further effective existence of the United Nations as the main body for maintaining and ensuring peace in the world, the future of the entire global international security system and peaceful coexistence of states on the continents directly depend on the initiatives aimed at reforming the UN Security Council. It is pointed out that it is the abuse of the above right that forms the basis for further escalations of conflicts, prolongations in the armed struggle and is a direct cause of the increase in civilian casualties, which is directly confirmed during the long and bloody conflict – the war in Ukraine.

Key words: international security, armed conflicts, war in Ukraine, United Nations, UN Security Council, reforms, veto, permanent member of the UN Security Council.

Постановка проблеми сучасні міжнародні відносини зазнають проблеми в основі якої постають геополітичні виклики всьому Світу – регіональні конфлікти і загрози глобальному безпековому середовищу. Із середини ХХ ст. після розвалу біполярної системи, конфлікти зазнають еволюції змісту і сутності, зумовлюючи необхідність адаптації ООН до нових реалій та нового балансу сил між центрами впливу.

Віроломною та безпрецедентною загрозою постає фактичний геноцид з боку Російської Федерації, агресії проти України, її цілісності та суверенітету, а в прихованому контексті – посяганням на глобальний порядок, породжуючи систему структурно складних питань.

Під міжнародною безпекою науковці вважають такий стан міжнародних відносин, де відсутні прямі чи

приховані загрози виникнення конфліктів або здатність провідних держав світу чи колективних міжнародних інституцій (міжнародних організацій) ефективно їм протистояти [1].

Система міжнародної безпеки є комплексом взаємопов'язаних міждержавних відносин та організацій, політичних, дипломатичних, економічних, військових і суспільних заходів, спрямованих на забезпечення колективної безпеки держав і народів. Вона будується на основних принципах безпеки, міждержавних механізмах та структурах. З метою попередження військових конфліктів, їх локалізації, врегулюванню політичних, економічних і воєнних-стратегічних зіткнень та протиріч політичним шляхом створюються, приймаються та функціонують міжнародно-правові норми та багатосторонні договори

та проводиться спеціальний режим контролю за міжнародною військовою діяльністю [2].

Реалізація принципів попередження воєнних конфліктів та зниження інтенсивності боєзбитків саме і є підвалинами участі держав в системі міжнародної безпеки.

Питання реформування РБ ООН постає наріжним каменем для міжнародної безпеки та всього цивілізованого світу. Вказаний інститут не може вправитись зі своїм основним завданням, зупинити воєнний натиск агресора в особі РФ, спрямований не лише на зміну кордонів України, а й на захоплення Європейських територій.

Реформування Ради безпеки набуває особливої актуальності, завдяки її провідному місцю у системі міжнародної безпеки та наштовхує суспільство на здійснення спроб відшукування векторів трансформації самої ООН. Слід зазначити, що РБ ООН демонструє нездатність виконання свого функціоналу та неспроможність здійснення покладених на неї обов'язків відносно забезпечення гарантій міжнародної безпеки та миру, коли на початку XXI ст. організація не спромоглася попередити та зупинити такі збройні конфлікти як Іракська війна (2003 р.), Сирійська громадянська війна (2011–2015 рр.), а з лютого 2022 р. по теперішній час безсило спостерігає за масовими вбивствами цивільного населення в Україні лише засуджуючи та проявляючи стурбованість з формальним наданням рекомендацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання різних аспектів реформування РБ ООН розглядаються в працях та аналітичних дослідженнях таких вчених як Дж. фон Фрайслебена, Е. Вірхола, Г. Еванса, Буроменського М.В., Е. Торо, Йорданової О.Є., Л. Сварт, Д. Швейгмана, М. Тенга, Дж. Пола, С. Нахорі та ін.

Неможливість захисту української держави та її населення за допомогою існуючих у системі ООН механізмів породжує важливість цієї проблеми. Особливу увагу надано нормативно-правовим актам, регулюючим діяльність ООН як міжнародної організації з підтримання безпеки та миру.

Необхідно відзначити дефіцит у вітчизняних фундаментальних дослідженнях проблематики функціонування Організації Об'єднаних Націй, оскільки на сучасному етапі актуальність цієї організації полягає виключно у ролі глобального форуму за участі всіх представників світової спільноти. Питанням досліджень постає проведення реформи РБ ООН, пропозиції та рекомендації щодо позиції України у питанні застосування права «вето» з боку держави-агресора – постійного члена РБ ООН.

Мета дослідження – виявлення причин неспроможності РБ ООН адекватно реагувати на загрози порушення миру у міжнародній системі, дослідження основних пропозицій щодо реформування цієї структури. Завданням є встановлення витоку та причин ігнорування РБ ООН проблем масштабних збройних конфліктів, упорядкування основних пропозицій та напрямів щодо її реформування, а також дослідження перспективи впровадження цих змін.

Викладення основного матеріалу. Статутом ООН на Раду Безпеки покладається відповідальність за підтримання міжнародної безпеки та миру. Інші органи ООН обмежені лише виробленням рекомендацій. РБ ООН правомочна у прийнятті рішень, обов'язкових до виконання державами – членами ООН та міжнародним товариством, що робить цей орган найвпливовішим [3].

В складі РБ ООН п'ятьнадцять держав, з яких виокремлюються п'ять постійних членів – США, Велика Британія, Франція, РФ та КНР. Ці держави мають право накладення «вето» (від лат. veto – забороняю) на рішення Ради. Непостійні члени РБ обираються на дворічний термін, п'ять з яких змінюються кожного року.

Основні функції РБ ООН у сфері підтримки миру та безпеки:

- сприяння вирішенню конфліктів мирним шляхом;

- створення та здійснення контролю за миротворчими силами ООН;

- здійснення заходів примусу проти держав – порушників міжнародного права.

Відповідно до VI Розділу Статуту ООН, Рада Безпеки вимагає від сторін конфлікту його вирішення шляхом переговорів, медіації, арбітражу, звернення до судової установи тощо, коли вважає це за необхідне (ст. 33 Статуту ООН). З метою мирного вирішення конфлікту, Рада має право на надання своїх рекомендацій конфліктуючим сторонам (ст. 38 Статуту) [4].

Засобами врегулювання конфліктів можна визначити санкціонування РБ ООН запровадження миротворчих операцій. Розгортання миротворчих контингентів ООН здійснюються після домовленостей сторін щодо припинення вогню та спрямовані підтримувати безпеку та сприяти побудові миру [5].

VII Розділом Статуту ООН, Раді Безпеки надані повноваження вчиняти примусові більш рішучі та значно «жорсткіші» заходи у порівнянні із миротворчою діяльністю. До повноважень РБ відноситься самостійне визначення виникнення загрози безпеки та миру або чи мало місце допущення їх порушення. Раді Безпеки дозволено накладати санкції та здійснювати силові заходи із застосуванням збройних сил [4].

Таким чином РБ ООН відведена ключова роль у системі глобальної міжнародної безпеки сучасності.

Однак на теперішній час цей інститут не відповідає геополітичним реаліям сучасності. Такі нові авторитетні актори, як то Індія, Німеччина, Японія тощо, як впливові з'явилися лише після II Світової Війни. Та слід дійти згоди, що вони здійснюють значний внесок у фінансування проведення миротворчих операцій та самої ООН, не будучи врахованими інститутом постійного членства Ради Безпеки. До того ж, на неефективність її роботи вказують згадані вище збройні конфлікти.

Різноманітні аспекти функціонування РБ ООН змушують незадоволених ними держав висувати пропозиції реформування міжнародного безпекового органу. Серед них можна виділити наступні:

- трансформація основного складу Ради Безпеки;
- перегляд механізмів та методів роботи;
- зміна механізму наділення та застосування права «вето» постійними членами РБ ООН;

Офіційне обговорення проблеми зміни кількості членів Ради Безпеки в сфері розширення та збільшення її складу розпочалося у 1991 р. [6, с. 21]. Підвищення рівня демократичності та репрезентативності ООН, на думку проponentів реформування членства РБ залежить від недостатньої кількості її учасників та їх збільшення. Однак розбіжності у поглядах щодо надання новим членам Ради Безпеки «постійного» членства або права «вето» виявляється головною перешкодою у запровадженні цієї реформи. Наприклад, Індія, Бразилія, Німеччина та Японія, відомі як G4¹, на виконання своїх вимог ставили умови щодо зменшення своїх фінансових внесків до бюджету ООН та чисельність військових контингентів, задіяних в миротворчих операціях ООН, якщо їх вимоги залишаться незадоволеними та їм не буде надано статусу постійних членів [7]; африканські члени ООН також висували вимогу на користь збільшення складу Ради Безпеки, які окрім того вимагали надання двом державам континенту статусу постійних членів. Натомість Міждержавна група «Об'єднані заради консенсусу», яка згуртує у собі багато держав, проти наділення правом «вето» нових учасників Ради Безпеки, пропонуючи ідею розширення

¹ G4 Країни G4 (англ. G4 nations) – міжнародна організація, що складається з чотирьох країн, до числа яких входить Бразилія, Німеччина, Індія та Японія. Учасники цього об'єднання зобов'язалися підтримувати заявки будь-яких членів об'єднання на постійні місця у Раді Безпеки Організації Об'єднаних Націй. Заснована у 2005 році.

лише непостійного складу Ради Безпеки, покладаючи в основу своєї ідеї порушення принципу суверенної рівності держав через розширення інституту постійних членів РБ ООН [6]. Слід зазначити підтримку ідеї розширення постійних і непостійних членів РБ ООН з боку Сполучених Штатів на 77-й Генасамблеї ООН [8].

Альтернативною концепцією реформування членства РБ ООН є також питання запровадження регіонального представництва. У своїй основі зазначена реформа покладає ідею щодо надання постійних місць у РБ ООН не окремим державам, а регіональним організаціям та блокам [9].

Міждержавна група «Об'єднані заради консенсусу» в особі Італії, Аргентини, Мексики та Мальти разом із «Лігою Арабських держав та Організації Ісламського співробітництва» водночас підтримують таку ідею реформування. [10]. Утім, ця ідея загалом не була підтримана членами ООН та повністю заперечувалась США та РФ, які переконані у розширенні складу РБ ООН орієнтованому на конкретні держави [11].

Ще з 1990-х рр на порядку денному членів ООН стоїть друга за напрямом ініціатива реформи що стосується зміни методів роботи РБ ООН. Метою реформи визначено досягнення трьох наступних цілей: прозорість роботи РБ ООН; підзвітність діяльності Ради; надання можливості державам, що не є членами РБ ООН участі у її роботі;

РБ ООН вживає певні заходи, спрямовані на забезпечення прозорості в діяльності, частіше проводяться консультації з недержавними організаціями, іншим учасникам ООН надається можливість виступів із пропозиціями та заявами перед РБ ООН, докладаються зусилля та проводяться регулярні зустрічі для налагодження її відносин із державами, формуючими військові контингенти, необхідні для забезпечення безпеки [12]. Крім того можна виділити публікації місячного графіку роботи РБ, щоденних програм, проектів резолюцій; під час проведення приватних засідань членами РБ ООН запрошуються експерти та представники громадянського суспільства [13, с. 5].

Дослідники наполягають на необхідності підтримки РБ ООН постійно діючих процедурних правил за умов відмови від тимчасових, винайдення способів досягнення підтримки секретаріату ООН та створення інституту президентства в Раді Безпеки (збільшення терміну головування її членів на більші терміни). Також наголошується на передачі більшого обсягу роботи РБ ООН своїм допоміжним органам, посиленні роботи груп експертів з постійним обміном інформацією між ними. Науковці вважають, що Раді Безпеки у векторі розвитку та змін необхідне збільшення обробки інформації через консультації з міжнародними державними та недержавними акторами та організаціями [14]. На думку автора суттєво підвищити ефективність ці напрями реформування не спроможні, здатність втручатися та залагоджувати масштабні конфлікти Радою Безпеки. Розширення складу РБ взагалі може призвести до погіршення швидкого реагування на порушення миру та загрози безпеці [15]. Особливо гострою можна виділити проблему реформи використання права «вето» постійними членами РБ ООН. Саме ця категорія являється основною перепорою що перешкоджає Раді у виконанні таких її основних функцій як збереження миру та безпеки, потребуючи уваги міжнародної спільноти, часто використовується постійними членами РБ ООН як засіб гібридної війни² та через свою офіційність, знижує впливовість та демонструє безсилля цього органу, та нинішній світовий порядок, за яким лише кілька країн впливає на «долю людства», не є стійким та дієздатним.

Рішення РБ ООН приймаються у формі резолюцій, проект яких пропонується одним або кількома членами Ради Безпеки, після чого надається до розгляду іншим членам. Цей документ підлягає обговоренню та після консультацій членів Ради Безпеки зазнає певних змін. Після досягнення консенсусу усіма членами стосовно кінцевої версії резолюції, вона формально направляється до розгляду Радою Безпеки [16]. Відповідно ст. 27 Статуту ООН, за прийняття резолюції кожен член Ради Безпеки має один голос в ході голосування [4].

На розгляд РБ ООН виносяться процедурні та субстантивні питання. Рішення з процедурних питань повинні бути прийняті більшістю, тобто в кількості дев'ять голосів будь-яких членів Ради Безпеки. Натомість субстантивні питання потребують голосування дев'яти членів Ради – «За» та голосування усіх п'яти постійних членів [17]. Таким чином, формально в Статуті ООН не застосовується слово «вето», проте фактично кожен постійний член Ради Безпеки в змозі блокувати прийняття рішення з субстантивних питань. Однак внаслідок утримання від голосування постійним членом, резолюція все ж може бути прийнятою [16].

В зв'язку із вищезазначеним реалізація національних інтересів постійними членами РБ ООН, шляхом зловживаннями правом «вето» (навіть якщо ці інтереси порушують правила та принципи, що закріплені системою міжнародного права) повністю залежать від такого механізму прийняття рішень. На Україні, таке зловживання з боку РФ має непередбачувані наслідки, оскільки, блокування дій міжнародної цивілізованої спільноти щодо припинення розвитку конфлікту неминує призводить до його ескалації та зростання кількості жертв. Як приклади можна привести застосування «вето» Великобританією у 1982 р., наслідком чого Лондон безперешкодно розпочав війну з Аргентиною; жорстка критика США за вторгнення в Ірак у 2003 р. [3, с. 6; 7; 4]. Мають місце випадки «прихованого вето» – шантажування постійним членом РБ ООН використати право у разі, винесення на голосування «незручного» питання, внаслідок чого резолюція блокується ще на початкових стадіях [18].

В якості прикладу приведемо випадки накладання вето РФ на резолюції РБ ООН:

- резолюція про притягнення до відповідальності після застосування в Сирії хімічної зброї;
- резолюція про передачу до Міжнародного кримінального суду конфлікту у Сирії;
- резолюція, якою започатковується кримінальний трибунал за фактом збиття літака рейсу МН 17 над тимчасово окупованими територіями України;
- резолюція проти незаконної анексії РФ АР Крим;
- резолюція Ради Безпеки, щодо засудження агресії РФ в Україні, якою ухвалювалось припинення застосування сили та виведення всіх російських військ з міжнародно визнаних кордонів України; [19]

Сьогодні міжнародним товариством висуваються та обговорюються наступні пропозиції реформування права «вето»:

1. Консенсус усіх членів при ухваленні рішень в РБ ООН.
2. Відмова у добровільному порядку постійних членів РБ ООН від використання права «вето» у таких випадках як вчинення геноциду, злочини проти людства та масштабні військові злочини.
3. Накладення «вето» тільки якщо проти певного рішення в голосуванні одночасно висловились два або більше постійних члени Ради Безпеки.
4. Застосування права «вето» виключно стосовно питань, які передбачаються главою VII Статуту ООН («Дії щодо загрози миру, порушень миру та актів агресії»).
5. Дві третини голосів складу Ради Безпеки за своєю вагою можуть подолати право «вето».

² Гібридна війна – (англ. *hybrid warfare*) – різновид ескалації конфліктів, властивий для 21 ст., що поєднує застосування державних та недержавних, традиційних і нетрадиційних стратегій, ресурсів, засобів, методів підривної діяльності, механізмів кібервійни з метою досягнення певних політичних цілей.

6. Остаточна ліквідація інституту права «вето».

Лише внесення змін до Статуту ООН може забезпечити ліквідацію або обмеження права «вето», оскільки це право надано п'ятірці постійних членів РБ ООН. Відповідно до ст. 108, зміни до Статуту ООН «набувають чинності для всіх Членів Організації після того, як вони прийняті двома третинами голосів членів Генеральної Асамблеї та ратифіковані, відповідно до їхньої конституційної процедури, двома третинами Членів Організації, включаючи всіх постійних членів Ради Безпеки» [4]. Таким чином процедура реформування права «вето» може бути заблокована кожним з постійних членів РБ. Внаслідок офіційних позицій КНР, Великобританії, Франції, РФ та США стосовно вказаної проблеми можливість проведення її реформи здається хмарною.

США та РФ виступають з категоричною позицією проти реформування цього права. Так, ще з 2014 р. РФ виступає проти будь-яких трансформацій та реформ що стосуються права «вето» У 2022 році ця позиція набула розуміння та викрила справжні плани кремля. Зазначимо, що на підтримку України, посол Європейського Союзу в ООН Улоф Скоог вказує на те, що РФ незаконно зайняла місце Радянського Союзу в Радбезі та ООН. Ще у грудні 1991 року, відповідно до Статті 4 Статуту ООН, Радою Безпеки та Генеральною Асамблеєю мало бути належним чином розглянуто звернення РФ щодо наміру продовжити членство СРСР в ООН. Проте, міжнародно – правового шляху виключення РФ з Ради Безпеки ООН досі немає.

П. 3 ст. 27 Статуту ООН передбачає утримання від голосування за резолюціями, що стосуються суперечки постійного члену РБ ООН, який є стороною спору. В такому разі РФ повинна утримуватися від голосування стосовно резолюцій щодо війни в Україні. Втім необхідно довести, що РФ юридично являється стороною конфлікту. Крім того проблема полягає в тому, що постійні члени Ради Безпеки ООН можуть утриматися від голосування лише добровільно. [4]

Раніше США також виступали із запереченням щодо обмеження застосування права «вето». Про таку позицію свідчать звіти 2001, 2002 та 2004 рр «United States Participation in the United Nations» які зазначають що «... Сполучені Штати продовжують протистояти спробі внесення будь-яких змін у статус та прерогативи існуючих на даний момент постійних членів, визначених Статутом ООН, в тому числі встановлення будь-яких обмежень на використання права вето» [20, с. 54]. Слід вказати на те, що США відкидає ініціативу відмови від «вето» у випадках вчинення масових злочинів [20]. В той же час на 77-й сесії Генеральної асамблеї ООН Сполучені Штати засудили численні вето РФ у Раді Безпеки ООН, президент США виступив за те, щоб право вето, яке мають постійні члени ради, застосовувалося лише в крайніх випадках.

Незважаючи на те, що Францією висунуто пропозицію укладення так званої «джентльменської угоди» щодо відмови від використання права «вето» у випадках вчинення масових злочинів, на думку Майкла Тенга, ця держава не бажає позбутися зазначеного права постійного члена РБ ООН [3, с. 14]. Позиція Франції у питанні обмеження права «вето» наразі невідома. Єдиною державою-постійним членом РБ ООН, яка виступила на підтримку згаданої вище пропозиції Франції щодо відмови від використання права «вето» добровільно є Британія [20]. Натомість Сполу-

чене королівство ігнорує проблему у реформуванні права «вето», концентруючи свою увагу виключно на питанні розширення складу РБ.

Невідомою також залишається позиція КНР щодо реформування права «вето». Так КНР не висловило підтримку Франції у добровільному обмеженні права «вето» у випадках вчинення масових злочинів [21]. Таким чином допустимо, що відмова Китаю від участі в «джентльменській угоді», передуватиме, ймовірно, протистоянню китайським урядом внесенню відповідних змін до Статуту ООН. Отже, проти проведення реформи права «вето» відкрито виступають такі постійні члени РБ ООН як РФ та США, а КНР висловлює негативне ставлення до неї. Немає жодних передумов очікувати підтримки з боку Франції та Великої Британії. Відтак можна дійти висновку, що реформування права «вето» сьогодні неможливе.

Підводячи підсумки, варто зазначити, що РБ від початку створення ООН як гаранта міжнародного миру та безпеки, що володіє найширшим спектром важлив впливу щодо держав-порушниць міжнародного права, наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. виявилась фактично безсилою у вирішенні багатьох масштабних збройних конфліктів, та продовжує демонструвати свою неміч у війні розв'язаної РФ проти України, лише спостерігаючи та засуджуючи численні жертви серед цивільного населення, жорстке поводження з військовополоненими, повністю знищені міста, об'єкти критичної інфраструктури, пам'ятки історії тощо. Відтак, механізми реформування РБ ООН виявляються суттєво необхідними.

Активне обговорення та пропозиції варіантів реформування РБ членами ООН розпочато ще наприкінці минулого століття. Серед пропозицій щодо реформування Ради Безпеки виділяються три проблеми, які потребують конкретних змін: склад Ради, використання права «вето» та непрозорі методи роботи. Проте, підвищити ефективність РБ ООН можна виключно реформою права «вето», що підтверджує аналіз механізму прийняття рішень Радою Безпеки.

Необхідність примушення постійних членів РБ до обмеження у використанні інструмента впливу на усю міжнародну систему є основною перешкодою у реформуванні права «вето» в Раді Безпеки. Виступаючи проти будь-яких обмежень їхніх прав та прерогатив, ці держави не погоджуються на проведення зазначеної реформи, про що свідчить аналіз їх заяв та офіційних позицій. Сьогодні, як система глобальної міжнародної безпеки, ООН переживає кризу, оскільки вже не може гарантувати забезпечення миру та стабільності в світі, що відображається на тлі постійно виникаючих як локальних так і міжнародних конфліктів, а також підтверджується агресією РФ проти України – найбільш кровопролитною війною з часів II Світової Війни. Відтак, подальше ефективне існування ООН та майбутнє усієї міжнародної системи безпеки залежить від реформування РБ ООН. Про необхідність реформування РБ ООН Україна заявляє вже декілька років. Так, в вересні 2020 року президент В. Зеленський підкреслив недопустимість ситуації, коли суверенітет незалежної держави порушує один з постійних членів РБ ООН. У цьому контексті перспективними є подальші дослідження можливостей та варіантів реформування РБ ООН із врахуванням позиції України, яка стала жертвою агресора – постійного члена цієї структури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горбатенко В. П. Політологічний енциклопедичний словник. *Генега*. 2004.
2. Чернега О., Іваненко І. НАТО та система міжнародної безпеки : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Дон. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Баран., 2009.
3. Teng M. United nations security council reform. Stanford university. 2014. URL: <http://www.web.stanford.edu/class/e297a/United%20Nations%20Security%20Council%20Reform.doc> (дата звернення: 05.05.2023).
4. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду від 16.09.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text (дата звернення 22.05.2022)
5. Butler M. J. *International Conflict Management*. Taylor & Francis Group, 2009.

6. Wirkola E. R. H. Reform of the UN Security Council and Veto Player Theory. University of Oslo, 2010. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/30835879.pdf> (дата звернення: 01.05.2023).
7. Membership Including Expansion and Representation. 2017. URL: <http://www.globalpolicy.org/security-council/security-council-reform/membership-including-expansion-and-representation.html> (дата звернення: 01.04.2023).
8. Юдіна Т. Байден виступив проти надмірного використання вето в Раді Безпеки ООН та підтримав ідею розширення органу. *Інформаційне агентство Українські національні новини*. 2022. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1995246-bayden-vistupiv-proti-nadmirnogo-vikoristannya-veto-v-radi-bezpeki-oon-ta-pidtrimav-ideyu-rozshirennya-organu> (дата звернення: 30.04.2023).
9. Regional Representation. *Global Policy Forum*. URL: <https://www.globalpolicy.org/security-council/security-council-reform/regional-representation.html> (дата звернення: 28.05.2023)
10. Third Meeting on Security Council Reform Looks at Regional Representation. URL: <http://www.centerforunreform.org/?q=node/395> (date of access: 28.05.2023)
11. Ronzitti N. The Reform of the UN Security Council. 2010. URL: https://www.globalpolicy.org/images/pdfs/IAI_Report_1.pdf (date of access: 01.03.2023).
12. security council working methods – a work in progress? Security council report. Special research report. № 1. 2010. URL: https://archive.globalpolicy.org/images/pdfs/Research_Report_Working_Methods_2010.pdf (дата звернення 01.05.2023)
13. Swart L. Reform of the security council: 2007–2013. *Governing & managing change at the united nations*. 2013. URL: <https://centerforunreform.org/wp-content/uploads/2019/08/SC-Reform-Sept-2013-publication.pdf> (дата звернення: 15.04.2023)
14. Paul J. Theses Towards a Democratic Reform of the UN Security Council, Global Policy Forum, 2005, URL: <https://archive.globalpolicy.org/security-council/41131-theses-towards-a-democratic-reform.html> (дата звернення 01.04.2023)
15. Toro E. UN Security Council Reform: Unrealistic Proposals and Viable Reform Options, Global policy forum, 2008. URL: <https://archive.globalpolicy.org/security-council/security-council-reform/transparency-including-working-methods-and-decisionmaking-process/41138.html%3Fitemid=914.html> (дата звернення 15.04.2023)
16. UN Security Council – Profile, BBC, 2013, URL: <http://www.bbc.com/news/world-11712448> (дата звернення 01.05.2023)
17. Репецький В. М. Міжнародне публічне право. 2-ге вид. Львів : Знання, 2012. 437 с.
18. Nahoy C. The Hidden Veto, 2004, Global policy forum, URL: <https://www.globalpolicy.org/> (дата звернення 01.05.2023)
19. Паливода Н. США заявляють, що росія запламувала ООН і вітають резолюцію щодо обмеження права вето. *mind.ua*. 2022. 26 квіт. URL: <https://mind.ua/news/20240396-ssha-zayavlyayut-shcho-rosiya-zaplyamuvava-oon-i-vitayut-rezolyuciyu-shchodo-obmezheniya-prava-veto> (дата звернення: 15.05.2023).
20. United States Participation in the United Nations for 2001. Report by the President to the Congress, 2021. URL: <http://www.state.gov/p/io/rls/rpt/2001/c8872.htm> (дата звернення 11.04.2023)
21. Еванс Г. Іспит для Ради Безпеки ООН. *День*. 2014. 4 листоп. С. 8.
22. Patrick S. Limiting the Veto in Cases of Mass Atrocities: Is the Proposed Code of Conduct Workable?, 2017, URL: <http://www.cfr.org/france/limiting-veto-cases-mass-atrocities-proposed-code-conduct-workable/p36019> (дата звернення: 14.04.2023)
23. Буроменський М.В. Міжнародно-правові проблеми постійного членства Російської Федерації в Раді Безпеки ООН. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2014. No 1. С. 208–221.
24. Іорданова О.Є. Діяльність Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй: проблеми застосування права вето. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2020. Том 31 (70) No 2, частина 3. 2020. С. 177–183.